

AZ ANYA ISKOLAI VÉGZETTSÉGÉNEK HATÁSA A FOGALMAZÁSKÉPESSÉG FEJLETTSÉGÉRE KÜLÖNBÖZŐ ÉLETKOROKBAN

Nagy Zsuzsanna

SZTE BTK Neveléstudományi Doktori Iskola

Kulcsszavak: fogalmazásképesség, szociokulturális helyzet, pedagógiai értékelés

A diákok tanulmányi előmenetelét, készségeik, képességeik fejlettségét számos tényező, többek között családjuk szociokulturális helyzete befolyásolja. Korábbi vizsgálatok alapján elmondható, hogy a gyermekek anyanyelvi kompetenciájára gyakorolt hatásán keresztül az apa és az anya iskolai végzettségével jellemezhető szülői háttér hatással van a tanulók fogalmazásképességének fejlettségére is.

Negyedik (N1=112) és nyolcadik (N2=40) osztályos tanulókkal, valamint tizenegyedik évfolyamos szakközépiskolás diákokkal (N3=128) és tanári előkészítő képzésben részt vevő egyetemistákkal (N4=39) végzett vizsgálatunk célja annak feltárása volt, hogy a szocioökonómiai státusz milyen mértékben hat a vizsgálatban résztvevők szövegeinek minőségét jellemző változókra, illetve kimutatható-e különbség a részmintákba tartozók fogalmazásképességének fejlettsége és szüleik iskolai végzettsége közötti összefüggések erősségében.

A vizsgálat során egy fogalmazásfeladatot kellett megoldani, az általános iskolásoknak az elbeszélés, a szakközépiskolásoknak és az egyetemistáknak a hivatalos levél műfajában. A fogalmazásokat egy holisztikus értékkel minősítettük, illetve különböző, a szöveg külső megjelenítésére vonatkozó és konceptuális szempontok mentén analitikusan is értékeltük a szövegeket. Az értékelés valamennyi alkalmazott szempont esetében ötfokú skálán történt.

A különböző életkorú diákok fogalmazásképességének fejlettségében a negyedik évfolyamot követően nincs szignifikáns különbség. A tanulók írásbeli szövegalkotási képességét globálisan jellemző mutató az anya iskolai végzettségével az általános ($r_1=0,24$; $r_2=0,23$) és a középiskolások diákok ($r_3=0,19$) mintáján az életkor előrehaladtával csökkenő mértékű, gyenge szignifikáns összefüggésben áll. A negyedik osztályosok esetén az analitikus szempontok többsége, elsősorban a szöveg külső megjelenítésére és a helyesírási, nyelvtani szabályok betartására vonatkozó változók szignifikánsan korrelálnak ezzel a tényezővel. A nyolcadik és a tizenegyedik évfolyamosok fogalmazásképessége és az anya iskolai végzettsége között szignifikáns összefüggés már csak néhány, a szöveg konceptuális jellemzőit minősítő szempont esetében található. Az egyetemisták körében mind a fogalmazások általános minőségét jellemző holisztikus szempont, mind az analitikus értékek függetlenek a családi háttértől.

Az eredmények alapján a közoktatásban tanulók fogalmazásképességének fejlettsége összefüggésben áll az anya iskolai végzettségével; azonban ennek jellege a magasabb évfolyamok felé haladva átrendeződik: a nyelvtani, megjelenítéssel kapcsolatos tényezőkről a szöveg megformáltságát, kidolgozottságát, stílusát jellemző szempontokra tevődik át. E kapcsolat erőssége az iskolában eltöltött évek számának növekedésével csökken, és az egyetemisták írásbeli szövegalkotására a családi háttér már nincs hatással.